

כדי להיות בטוחים שעשינו את המקסימום על-מנת להגיע לתוצאות חיוביות.

בנוסף לביקורים במשקים, אנו מקיימים ימי עיון ומפגשים על בסיס מקצועי. במפגשים אלו אנו רואים לא רק יעד מקצועי, אלא גם הזדמנות למפגשים חברתיים, בהם ניתן להעביר ידע וגם ניסיון ממגדל למגדל. במקביל אנו מקיימים מפגשים עם ארגונים וגופים הדומים לנו במהותם, שמטרתם הפרייה הדדית ושיתופי-פעולה. עד היום נפגשנו עם: המועצה לא"י יפה, המשרד להגנת הסביבה, הקק"ל, גרינפיס, והיד עוד נטויה.

נושא השיווק של תוצרת אורגנית הינו קריטי ועולה כבעיה כמעט בכל מפגש שאנו מקיימים עם מגדלים. בעניין זה אנו נפגשים עם אנשי מקצוע בתחום השיווק והמיתוג, מתוך כוונה לקדם את הנושא בפתיחת ערוצי שיווק נוספים, שיאפשרו לחקלאי האורגני לפדות מחירים הוגנים עבור תוצרתו. במקביל יקיימו מדריכי הארגון מפגשים עם מגדלים ומשווקים בכל ענף, במטרה לתאם ולקבוע עקרונות שיאפשרו לחקלאים פרנסה בכבוד.

במסגרת תפקידי בארגון אני מטפל בנושאים שונים, ובין היתר בעניינים הקשורים לעובדים הזרים, בהם אני מהווה כתובת לפניות של חקלאים, וכן בעניינים הקשורים לנזקי טבע ואסונות טבע. בכל הנוגע לאסונות טבע, בעקבות פנייתנו, הפחית קנט את ההשתתפות העצמית של החקלאים האורגניים מ-40% ל-30%, בדומה לחקלאות הקונבנציונלית.

כמדי שנה, גם בשנה זו מקיים הארגון שני קורסים ליסודות החקלאות האורגנית. הקורס הראשון התקיים בחודש ינואר, והקורס השני ייפתח בתאריך 7.7.2015. אנו מזמינים, כמובן, את כל המעוניינים להירשם אצל יפה, מנהלת משרדי הארגון.

בהזדמנות זו אני מבקש להזמין את כל מי שמעוניין לנצל את במת הביטאון "אורגני שלי" להעברת מסרים, עמדות ודעות בנושאים המעניינים את ציבור המגדלים האורגניים. ניתן לעשות זאת באמצעות פנייה ליפה בארגון. כל פנייה ראויה תפורסם.

נטר לי רק לאחל לכל המגדלים הצלחה ופרנסה טובה.

דבר היו"ר

בני שמולביץ, יו"ר ההנהלה, הארגון לחקלאות ביולוגית-אורגנית

קוראים יקרים,

ממשיכים לחתור להשבת עטרה ליושנה

בחודשים האחרונים אנו ממשיכים לחתור להחזרת הארגון לחקלאות אורגנית לבמה ולמעמדו הראוי והמכובד.

אנו מצויים בתקופה חדשה, הן בהתארגנות הפנימית בארגון והן בכינונה של הממשלה החדשה.

כולי תקווה ששר החקלאות החדש וצמרת משרדו ימצאו את הזמן לעסוק, לסייע, לשמר ולהכיר בחשיבות החקלאות בכלל והחקלאות האורגנית בפרט, וזאת לאחר שנתיים של חוסר התייחסות והעדר שיתוף-פעולה מתמשך.

אני שמח לשתף אתכם ולדווח שלאחר מספר חודשים בהתנהלות החדשה בארגון, אנו רואים את ההתעוררות גם בשטח. חברים נכונים "לחזור הביתה", והקצב של החזרה הוא פונקציה של מצבם הכלכלי הקשה של המגדלים האורגניים, בעיקר מגדלי הערבה, שהבעיות הכלכליות רודפות אותם, ומספר לא קטן של חקלאים מהם עצר את הגידול האורגני. גם מגדלי הגזר ותפוחי-האדמה, בעיקר בנגב הצפוני, אשר נתקלים בבעיות חקלאיות, צמצמו את השטחים בצורה דרסטית.

אנו בארגון נערכים להקמה מחדש של שולחנות המגדלים ומצרפים גם את המשווקים, על-מנת להגדיל את הכדאיות בגידול מוצרים אורגניים. נשמח לשיתוף פעולה מסיבי בפגישות הללו.

הפגישות של מחלקת ההדרכה נושאות פרי, יש שיתוף-פעולה ביניהם, ועיקר המאמץ הוא להגיע לכל המגדלים משלמי המיסים, ובהמשך גם למגדלים שהיו חברים ופרשו.

בנוסף, הגדלנו את החשיפה באתר של הארגון ובפייסבוק.

נקווה שבזמן הקרוב ניכנס ל"חישוב מסלול מחדש" גם מול משרד החקלאות. נעשה מאמץ כביר למצוא אוזן קשבת, כדי שנוכל להסדיר את נושא התמיכה בהדרכה האורגנית.

יפה, מנהלת משרדי הארגון, תשמח תמיד לקבל חוות-דעת על מה שקורה בשטח ולסייע בכל שאלה!

זהו זה להפעם.. 😊

ובברכת החקלאים, עלו והצליחו!

דבר מנהל האגף המקצועי אלי אהרון

בביטאון הארגון הקודם הצגתי את תכנית העבודה של הארגון לחקלאות אורגנית, המתבססת על רצוננו להדק את הקשר עם המגדלים ועם עוסקים

אחרים בתחום האורגני.

אכן, אנו ממשיכים לקיים את הסיורים והביקורים האינטנסיביים במשקי המגדלים למטרת הדרכה מקצועית, אך לא פחות חשוב מכך, כדי להקשיב למגדלים עצמם, באופן בלתי אמצעי, ולנסות להבין מה כואב ומהן הבעיות המציקות, וזאת מתוך כוונה לנסות לתת להן מענה הולם.

ברור לנו כי שאין בידינו תעודת ביטוח להצלחות, אך אנו מחויבים למהלך,

תוכן עניינים

1	דבר היו"ר	4	סיכום יום עיון הזנה
2	דבר מנהל האגף המקצועי לקידום החקלאות האורגנית בישראל מריו לוי	5	עצות מקצועיות לעונה
3	הארגון האורגני הבינלאומי קורא לעצירת הרס הקרקע	6	רשמי סיור בחקלאות האורגנית
		8	פעילות בענפים האורגניים

"אורגני שלי" - פרסום הארגון לחקלאות ביולוגית אורגנית

רח' היסמין 1 רמת אפעל 52960

טלפון: 03-7361097/8 פקס: 03-7361103

מערכת: בני שמולביץ, אלי אהרון מזכירת מערכת: יפה אלפי-טל

אי"ל: iboaa_m@netvision.net.il אתר הארגון: www.organic-israel.org.il

אריזות מועדפות, סימון נאות, וכן לספק את רצונותיו של הקונה בכל הדרכים, כדי שידרוש את תוצרתנו עוד ועוד.

פיתוח מתמיד של השוק ליצוא

א. מוצרים טריים: על אף שלפעמים מרגישים שהשוק רווי, יכולות להיות לנו תמיד אפשרויות לפיתוח. אם בירקות מדובר, יש לנו מקום להגדלה במוצרים מסוימים, בעונות שונות. יש לפעמים אפשרות לגידולים חדשים.

בעצי פרי יש לבחון כל מין ומין לחוד, ובזה יש עיסוק רב.

ב. מוצרים מעובדים: בשוק המוצרים האורגניים שולט המוצר המעובד. לפי דעתי זה שטח שאנו יכולים להגדיל וליצור אולי אפשרויות לא קטנות. הפיתוח תלוי הרבה ביוזמות אישיות.

פיתוח ניכר של היצוא תלוי בהרבה בהגדלת השיווק בסופרמרקטים, אך לא באופן מוחלט. יש שינויים רבים, שבעיקר מושפעים ממצבים פוליטיים וכלכליים.

הרחבת השוק המקומי

בשנים האחרונות אנו עדים להתפתחות ניכרת של השוק המקומי. לפי עניות דעתי, הדבר קרה בעיקר בגלל המודעות הציבורית לסכנה הבריאותית הקיימת כיום בהתנהלות של החברה המודרנית, בכל הקשור למזון הגדל באמצעים כימו-סינתטיים.

לא, איני בא להטיף מוסר, זאת המציאות, וקשה לצאת ממנה בזמן קצר, אך יש ליצור את המודעות לסכנות שיש בשימוש של החקלאות הכימית. עלינו להמשיך להרחיב את הייצור של המוצרים האורגניים, גם במינים שונים, גם בכמויות וגם לעודד פתיחת מקומות מכירה נוספים, אם רק אפשר.

הרחבת השוק המקומי תגרום להורדת עלויות התשומות עבור כל מי שקשור למסחר זה, ועל-ידי כך גם ללקוח הסופי. זה יכול להיות עוד גורם להרחבת השוק.

התמונה שהצגתי עד כה מראה שיש להרחיב בהירות את הייצור לכיוונים רבים.

המשימה העומדת לפנינו היא גדולה. יש צורך שתהיה יד מכוונת גם לייצור וגם לשיווק. כשאנו שוקלים מדיניות, עלינו להבין שכל מיני תנאים יכולים להשתנות עם הזמן, ועלינו להיות גמישים בכל מחשבותינו ומעשינו.

הצגתי בעיקר את צעדי הייצור של המוצר האורגני. יחד עם הקידום המעשי עלינו להבין שהדרך שלנו בתחילתה, והיא כוללת ידע בהבנת הטבע ובחקלאות אורגנית. בדרך כלל אדם שאינו מכיר את העניין, קשה לו לתאר שיש שמץ של אמת בדברינו, התנסיתי בזה!

בסוף שנות ה-60 היה מטעם משרד החקלאות מדרך ראשי לטיפול בזבל אורגני ובקומפוסט, מר גוטפלד שמו. הוא מאוד האמין בשיטה האורגנית. הוא למד אותה באירופה יחד עם ייצור הקומפוסט, וכך אמר לי: "מרוי תתחילו, תראו שתצליחו".

לא תיארתי לעצמי כמה הוא צדק! כשיש ביצוע בעל הבנה ומדויק מצליחים!

החקלאות האורגנית הולכת ומתקדמת בכל הכיוונים.

יש לנקוט בכל הדרכים והכללים של החקלאות האורגנית, ואז אנו יכולים לראות תוצאות שלא שיערנו קודם: יש כיום שדות, גנים, בוסתנים, מטעים אורגניים, שמגיעים לתוצאות טובות ללא שימוש בחומרי הדברה, בוודאי לא אלה האסורים בחקלאות אורגנית, אך גם בלי חומרים המותרים בחקלאות אורגנית. מה הוא ההסבר לכך.

יש לנו, לכולנו, עוד הרבה מה ללמוד ולהבין מה נעשה בטבע!

לקידום החקלאות האורגנית בישראל

מריו לוי

לקידום החקלאות האורגנית בישראל בפרט, ובכלל, חשובה הפעולה היומיומית, אך לא פחות מכך חשובים סיכומי העבר המקצועיים והכלכליים וכן מבט על ההווה וצפייה לעתיד.

לא רק מזווית אחת אנו חייבים לראות את הקידום, אלא באופן רב-צדדי. רק תפיסה כוללת יכולה לקדם אותנו בדרך נכונה.

פיתוח החקלאות האורגנית חייב לכלול: השקפת עולם אקולוגית כללית, יצירת סביבה מתאימה לגידולים ולמקומות העיסוק, קשר של החקלאי לחקלאות האורגנית, אמון בה ורצון להצליח בה ברמת הגידולים ובעיסוקים האחרים, הפחתה מקסימלית של התשומות, הצלחה בשיווק המוצרים ובפיתוח מוצרים נוספים, הידוק הקשר בין כל העוסקים בחקלאות אורגנית: ההדרכה, המחקר, החקלאים והארגון, שתפקידו לקשר בין כל הגורמים האלה. כל שטחי הפעולה הללו חייבים להיות קשורים האחד למשנהו. במאמר זה לא תהיה לי אפשרות לגעת בכל הנקודות הנזכרות, אלא בחלקן.

אמון האדם בשיטה

החקלאות האורגנית אינה רק שיטה שנועדה להשיג מוצר בעל ערך כספי יותר גבוה או אולי מוצר ללא כימיקלים-סינתטיים. החקלאות האורגנית דוגלת בתפיסת עולם הטבע שרוצה להשיג מוצר ללא פגיעה בסביבה, וכמובן לשמירת בריאות האדם.

זאת אינה רק תפיסה אידיאולוגית, זאת גם תפיסה כלכלית לזמן ארוך. נכון, החקלאות האורגנית היא בתחילת דרכה, והרבה קשיים ובעיות יש בדרך זו, אך הובלת החקלאות האורגנית וקידומה תוכל להיעשות ולהתקדם רק על-ידי חקלאים המאמינים במטרה, שגם יחזיקו מעמד כחקלאים אורגניים כשיופיעו בעיות מקצועיות וכלכליות.

קידום מקצועי

הקידום המקצועי עומד במרכז כל התפתחות אפשרית. קידום זה חייב לבוא מצדדים רבים, וראשית מהחקלאים עצמם. הם חייבים להיות הקטר המוביל.

המדריכים הם מקור הידע והמידע והעברתם לחקלאים. הם גם מכניסים את החקלאים החדשים לעניין. המחקר, תחנות הניסיונות, המו"פים השונים, הם להוספת ידע בסיסי. במידה שכל אלו יפעלו בשיתוף, נוכל להתקדם יפה.

הבטחת טיב המוצר

הבטחת טיב המוצר צריכים להישמר שני כללים:

א. ביטחון שנשמרים כל הכללים של החקלאות האורגנית

חייב להיות ביטחון שהמוצר באמת אורגני. אנו קידמנו ונקדם את החקלאות האורגנית רק אם נשמור בקפדנות על כל מה שמוטל עלינו מבחינת הכללים של תוצרת אורגנית.

אנשי הדרכה שלנו חייבים להתחיל להכניס את המצטרפים לשורותינו, ולאחר מכן חייבים להיכנס לפיקוח של חברת ביקורת. הכול חייב להיות מתועד בצורה רשמית.

בעניין שמירה על הכללים, אל לנו להתפשר באף דבר, כי על-ידי כך יצרנו לנו שם של אמיונות, ואסור לנו לקלקלו.

ב. הספקת מוצר בעל איכות (חיצונית ופנימית)

יש לנסות לשפר את המוצר, באופן מתמיד, בכל הדרכים: בטיב היסודי של המוצר, באמצעות שיטות גידול, זנים משופרים, בירור ומיון מדויק,

2015
International
Year of Soils

הארגון האורגני הבינלאומי IFOAM קורא לעצירת הרס הקרקע ביום השנה הבינלאומי לאמא האדמה

מכתב פומבי מ-IFOAM (תרגום: יזהר טוגנדהפט, הארגון לחקלאות אורגנית בישראל)

שינויי האקלים, משום שכך נמנע אובדן מים ויסודות הזנה. תכולה גבוהה של חומר אורגני וחיפוי צמחי מגוון יוצרים קרקעות עמידות לשיטפונות, לבצורות ולתהליכי פירוק. אדמה בריאה היא מרכיב מפתח בשמירה על מגוון ביולוגי ובגידול מזון מזין.

לכן אנו קוראים לתורמים ולסוכנויות פיתוח כגון FAO, תכנית האו"ם לאיכות הסביבה (UNEP), הקרן הבינלאומית לפיתוח חקלאי (IFAD), מתקן הסביבה הגלובלית (GEF), הבנק העולמי וקרן האקלים הירוקה, לפתח תכניות לחקלאות אורגנית המבוססות על מודעות לשיטות עיבוד מומלצות, במיוחד באזורים רגישים לשינויי האקלים. Figeczky אומר: "החקלאות האורגנית צריכה להיות מוכרת במידה מספקת ומתוגמלת עבור השירותים שהיא מספקת לאקלים ולמערכות האקולוגיות שלנו, הכוללות הגנה על הקרקע ושיפור שלה".

האדמה היא אחת מהמערכות האקולוגיות המורכבות ביותר של הטבע ואחד מבתי הגידול המגוונים ביותר על פני כדור הארץ. אמא האדמה צריכה 1,000 שנים כדי ליצור שלושה סנטימטרים של שכבת קרקע עליונה. החקלאות האורגנית אינה משתמשת בכימיקלים הגורמים לפירוק הקרקע, אלא עובדת עם הטבע כדי לבנות ולשמור על בריאות האדמה ופוריותה. תמיכה בחקלאות אורגנית פירושה תמיכה באמא האדמה ובקרקע בריאה.

יום אמא האדמה הוא תזכורת לעובדה שאנחנו חייבים לטפל טוב יותר בכדור הארץ ובמשאביו הטבעיים. האדמה היא אחד ממשאבים אלה, ושימורה חיוני כדי להגן על מגוון ביולוגי, לגדל מזון בריא ולהבטיח את קיומנו בעתיד. עם זאת, אנחנו מאבדים 30 מגרשי כדורגל של אדמה בכל דקה בגלל שיטות אגרנטיות לא מקיימות. החקלאות האורגנית יכולה לעצור תהליכים אלה, על-ידי שחזור פוריות קרקע ויצירת אדמה בריאה יותר.

כדי למשוך תשומת-לב למצב העגום של קרקעות העולם, הכריזה העצרת הכללית של האו"ם על 2015 כשנת הקרקע הבינלאומית. על-פי ארגון המזון והחקלאות של האו"ם (FAO), כשליש מכל הקרקעות נעלם עקב שחיקה, דחיסה, פחיתה בחומר אורגני ומינרלים בקרקע, זיהום ותהליכים אחרים הנגרמים על-ידי ממשקי עיבוד קרקע שאינם בני קיימא. השימוש הגובר בדשנים מזיקים, שאינם עומד בציפיות להגדלת יבולים, מאיץ את התהליך הזה. Gábor Figeczky, מנהל המחלקה המשפטית ב-IFOAM, מזהיר ש"אם אנחנו לא נתחיל להגן על הקרקעות של אמא האדמה, יהיה זה בלתי אפשרי להאכיל את האוכלוסייה הגדלה, לשמור על התחממות כדור הארץ מתחת ל-2 מעלות צלזיוס או לעצור את אובדן המגוון הביולוגי".

בניגוד לחקלאות מבוססת-כימיה, החקלאות האורגנית אינה משתמשת בתשומות הגורמות להרס הקרקע ואף מעודדת התפתחות אורגניזמים בקרקע ומשפרת את פוריותה. גישה זו מסייעת לחקלאים להתמודד עם

הבית שלך באורגני
הארגון לחקלאות ביולוגית אורגנית בישראל

קורס יסודות החקלאות האורגנית
חקלאות אורגנית הלכה ומעשה

5 ימי לימוד מלאים + יום סיור
חודש יולי : 7,8,9,14,15,16
הקריה החקלאית, בית דגן

לפרטים נוספים:
ארגון לחקלאות אורגנית
iboaa_m@netvision.net.il
03-7361097/8

הסטוריה • איכות סביבה • קומפוסט • פסולת • הזנה • עיבוד קרקע • חיטוי קרקע • הגנת הצומח

סיור במשקים אורגניים • תעשייה חקלאית • פיקוח ותקינה

סיכום יום עיון הזנה

איציק כהן, שירלי גזית, יזהר טונגדהפט (מדריכי הצומח), אלי אהרון, יפה אלפי-טל

יום עיון בנושא הזנה התקיים ביום רביעי, 20.5.15, במועדון לחבר בקיבוץ עין חרוד מאוחד. כ-30 משתתפים נפגשו, ויחד שמענו את מריו לוי מדבר על הקומפוסט כבסיס לחקלאות אורגנית בריאה.

פרופ' מיכה רביב, ממנהל המחקר החקלאי, נווה יער, סקר בהרצאה מאלפת את חשיבותו של הקומפוסט ותרומו לטיוב הקרקע ולהזנת הצמח. בהרצאה הוצגה השפעת הקומפוסט על עידוד פעילות המיקרואורגניזמים בקרקע והתפקיד המרכזי של יצורים אלה על הקטנת דחיסות הקרקע, הגדלת המוליכות ההידראולית וכונן תאחיזת המים של הקרקע. כמו-כן הוצג הקשר הסימביוטי בין מיקרואורגניזמים ובין שורשי הצמח, המאפשר לצמח לנצל ביעילות רבה יותר את יסודות ההזנה המצויים בקרקע.

לחקלאות האורגנית. החברה מייצרת ומשווקת מחצבים שונים - אשלגן כלורי, סלע פוספט, מגנזיום כלורי ו-POLYHALITE, מחצב ימי המכיל מגנזיום, סידן, אשלגן וגופרה. בנוסף מוצע המוצר "טבעון", שהוא תוצר פירוק חלבונים ממקור אנימלי. מוצר זה מאפשר להוסיף חנקן מינרלי ואורגני לצמח.

ד"ר תומא עבוד, ממחוז צפון במשרד להגנת הסביבה, סקר בפנינו את התקנות הנוגעות להקמה ולתפעול מתקנים לייצור קומפוסט. שמחנו לשמוע על המהלך החדש, המכיר בצורך של חקלאים קטנים לייצר בעצמם את הקומפוסט לשימוש עצמי. מהלך זה מסדיר את התקנות הסביבתיות ואת היתרי הבנייה הנדרשים להקמת אתר קטן לייצור קומפוסט. הרגולטור גם מעודד שימוש במתקנים סגורים מסוגים שונים, שיעילותם רבה יותר מאשר ערימה פתוחה.

גרשון קליין, האגרונום הראשי של כיל דשנים, הציג את מוצרי חברת דשנים

גם החברות שח"מ גבעת עדה וירוק 2000 הציגו את מוצרי ההזנה שלהן לחקלאות האורגנית, כמו ניפרט או נוגרו, תוצרי מיצוי חלבונים ממקורות צמחיים או אנימליים, כפתיות קומפוסט וגואנו. מי ששם לב יכול היה לפגוש גם את המערכות לפיזור הקומפוסט של חברת בני הדר מיכון חקלאי.

קינחנו בביקור ריחני באתר הייצור של "קומפוסט העמקים". המקום מרשים בסדר ובניקיון, תשטיפי החומר האורגני נאגרים ונשאבים להרטבה חוזרת של הערימות, והקומפוסט המתקבל איכותי.

יש לציין שכל החברות הללו, ועוד כמה שלא השתתפו ביום העיון, תומכות באופן קבוע בפעילות הארגון לחקלאות אורגנית.

עוד תרמו להצלחתו של יום העיון, במאכל, במשקה ובאכסניה: גד"ש עין חרוד מאוחד, איציק כהן, חילף מנחם מ"מלוא הטנא" בכרמי יוסף ומומי מ"משק גרתי" בכפר בן נון. תודתנו שלוחה מכאן.

המשוב שקיבלנו מהמשתתפים, ההקשבה והאווירה הטובה מעידים כולם על מפגש מוצלח מאוד.

עצות מקצועיות לעונה

מפגש מגדלי הזית והנחיות לעונה

יזהר טוגנדהפט, רפרנט מטעים והזנה

מפגש מגדלי זית התקיים באחד ביוני בקיבוץ שריד. גד"ש העמק, שותפות של הקיבוצים רמת דוד, גבת ושריד, אירחו אותנו למפגש מרתק. 11 מגדלי זית (מתוך 38 חברי ארגון, המגדלים זיתים) הגיעו לשמוע על פגמים שנוצרים בשמן במהלך ייצורו בבית הבד ואחסונו לאחר ההפקה. אהוד סוריאנו, ראש פאנל הטעימה (מרכז) של ענף הזית ושל משרד הבריאות, הסביר על בעיות בתפעול בית הבד ועל הריחות השליליים שיכולים להתפתח בשמן בגללם. ההסבר לווה בטעימות של שמנים פגומים וגם טובים, שהגיעו ממדפי הסופר ושל המשתתפים. יש חשיבות רבה לטעימה שגרתית של השמן, כדי לוודא שהוא חסר פגמים וניתן לסייג כ"כתית מעולה". אמצעי חשוב לקבלת שמן איכותי הוא בדיקות אינדקס הבשלה והשקיה לרמת רטיבות פרי של 50%, מהתקשות גלעין ועד למסיק.

במסגרת המפגש חידדתי היבטים של הגידול המתאימים לעונה.

- **הגנת הצומח:** יש לשים לב לניטור והדברה של זבוב הזית. יש לטפל באופן עקבי ועקשני גם בסס הנמר בכרמים ונועים. מזיקי עלווה - עש היסמין ואקרית חטטים - פעילים מאוד בתקופת הקיץ. יש לנטר ולטפל לפי הצורך בשתילים צעירים.
- **השקיה:** יש להקפיד על השקיה נאותה, לפי לוחות השקיה או חיישנים בשטח, כדי להבטיח יבול שמן מיטבי. קובץ אקסל לחישוב מנת המים ניתן להורדה באתר הארגון.
- **הזנה:** יש לקחת דיגום עלים במחצית יולי. פעולה זו חשובה כדי לתכנן ממשק הזנה מיטבי ולא בזבזני.
- **מסיק ובית בד:** מומלץ ליצור קשר עם בית בד כבר עכשיו, כדי לעודד את בתי הבד להסדיר את ההיתר האורגני שלהם. יש לבדוק זמינות אמצעים למסיק - לפי היקף שטח ועומס היבול הצפוי - אם בהצטיידות בכלי עזר למסיק, אם בפועלים ואם בהתקשרות עם קבלן נייעור.

במסגרת "שולחן עגול" עלו נושאים שונים, שכואבים לכולם:

- בשוק קיימים מוצרי מזון מזויפים, ותוצרת אורגנית היא עדיין מותג מועדף על הזייפנים. היו ערניים למוצרים חשודים, זולים בצורה יוצאת דופן או כל רמז אחר, תעזו את הממצאים ודווחו. חשוב לשמור על שמנו הטוב.
- אשר לרכישת תשומות באופן מרוכז, כדי להוזיל עלויות ולחלוק אריזות גדולות - תוקם קבוצת וואטסאפ של מגדלי הזית, לצורך תקשורת קלה וזמינה.
- דנו ביתרונות ובחסרונות לממשקים שונים לטיפול בעשבייה - חמורים, צאן, אווזים וכיסוח.
- הוצע לקיים מפגש עם מפעילי בתי בד אורגניים, כדי לחזק את הקשר עימם. למפעיל בית הבד השפעה מכרעת על איכות השמן, ורצוי לבסס קשר אמון עם בית הבד המועדף.
- מפגשים נוספים יתקיימו כמה פעמים בשנה, סביב שלבים שונים בגידול. לקראת המסיק נערוך סדנת טעימות. לאחר המסיק יתקיים מפגש בנושא גיזום, ובאביב הבא נערוך סיור שיעסוק בממשקי הזנה וטיפול במטע. המפגשים יתקיימו אצל מגדלים שונים ובאזורים שונים בארץ.

המלצות לקראת העונה: הכנת הקרקע בירקות אורגניים בבתי צמיחה

איציק כהן, מדריך בתי צמיחה

סניטציה

חשוב להקפיד ולנקות את בתי הצמיחה וסביבותיהם מעשבייה ומשאריות גידול, למניעת אילוח של הגידול בפגעים שונים.

עיבוד

רצוי להשתמש במשתת (פראפלאו) לפתיחת הקרקע לאחר הגידול הקודם (עומק 40-50 ס"מ) ללא הפיכת הקרקע.

זיבול

- מומלץ לפזר בקרקע חולית חדשה כ-10 קוב קומפוסט לדונם. בקרקעות ותיקות ניתן לרדת במנות עד 5-7 קוב לדונם. עם קבלת הקומפוסט מומלץ לשלוח דגימה ממרכז הערמה למעבדת שירות שדה, כדי לאפיין את איכות הקומפוסט.
- למניעת התבססות והתפשטות נמטודות חופשיות ועפצים, מומלץ ליישם גם זבל עוף המאושר לשימוש על-ידי חברות הפיקוח (אורגניקום/ביו-N). יש לפזר את הזבל באופן אחיד על פני כל הערוגה ולהצניע בתיחוח.
- מפזרים את הקומפוסט בפס השתילה ומכסים במעט חול, 3-5 ס"מ (קומפוסט יבש אינו פעיל).
- מומלץ להרטיב בהמטרה את הקרקע לאחר פיזור הזבלים ולהמתין להנבטת זרעים לא רצויים (חיטוי סולרי אינו קוטל זרעים). יש לבצע תיחוח שטחי לעומק של 25 ס"מ.
- פורסים את הטפטוף על שורות השתילה, משקים דרך הטפטוף כ-20 קוב ובהמטרה כ-40 קוב ומבצעים חיטוי סולרי.

חיטוי סולרי

חיטוי סולרי מבוצע על-ידי כיסוי קרקע ביריעות פוליאיתילן שקוף במהלך הקיץ (יוני-אוגוסט). מומלץ חיטוי של לפחות 25 יום. חיטוי סולרי משמיד מחלות פגעים, כמו קישיונה, פיתיום, נמטודות חופשיות ועשבים חד-שנתיים. יש להשקות דרך הטפטפות במהלך החיטוי אחת לשבוע, כ-5 קוב לדונם. חיטוי סולרי יהיה יעיל יותר ככל שהקרונה שתחדור למבנה תעלה, ולכן עדיף בבתי צמיחה לבצע את החיטוי לפני שפורסים את הפלסטיק לחיפוי המבנה. כך גם בבתי רשת, חיטוי סולרי יהיה יעיל ככל שהרשת יותר נקייה.

עצות מקצועיות לקיץ

ד"ר שירלי גזית, מדריכת גני הירק וגד"ש ומרכזת תחום הגנת הצומח

לקראת הקיץ הקרב והעלייה בלחות, עולים הסיכויים להתפתחות מחלות נוף, כגון כשותית. יש להגביר את תשומת-הלב והניטור בהתאם ולשים דגש על זיהוי מוקדם ככל האפשר, כדי להשיג יעילות בהדברה. בשטחים רחבים מומלץ להתחיל בריסוסי מניעה בגידולים הרלוונטיים, על בסיס שבועי. בשתילות הקיץ המתכוננת, שיישתלו תחת חיפוי קרקע, יש לשים לב ולפתוח חורים רחבים מספיק בניילון או להשאיר פתחים בצדי החיפוי כדי לאפשר יציאה של אוויר חם, על-מנת לא לפגוע בשתילים הצעירים. בדלועיים יש להיערך לתליית מלכודות על-פי הצורך לכידת זבוב הדלועיים ולצמצם אוכלוסיות.

רשמי סיור בחקלאות האורגנית אלי אהרון

תחום הפעילות הוא מאזור ירושלים והמרכז עד רעננה, וכן לאזור דימונה בדרום.

החוזה האורגנית של משק דמארי בזיקים

סיימנו את הסיורים בחווה האורגנית של משק דמארי בזיקים. ניר דמארי החל את דרכו ביישוב דוגית שבגוש קטיף. מתפרנס מגידולי ירקות וגד"ש ומשלים את הכנסתו מעבודות פיקוח כהנדסאי בניין.

ניר מעלה את בעיית הקשר עם הארגון האורגני בשנים האחרונות ומקווה שהארגון יעלה על דרך המלך בשנים הקרובות.

אבי אסטרסון במשקו האורגני במבוא מודיעים

בתאריך 9.3.2015 המשכתי את סיורי במשקי מגדלים אורגניים, והפעם עם מדריכת הגד"ש וגן הירק, ד"ר שירלי גזית.

מבוא מודיעים הינו יישוב קהילתי בחבל מודיעין, המורכב ברובו מחסידי הרב שלמה קרליבך ז"ל. ליישוב כ-370 דונם קרקע חקלאית, שכיום כ-300 דונם מהם מעובדים על-ידי גורם חיצוני וכ-70 דונם על-ידי אבי אסטרסון, המגדל ירקות אורגניים וכן מטעי אבוקדו ופרדס לימון.

אבי מתמודד עם בעיית עובדים קשה וכן עם מגבלת מים ונאלץ לצמצם את כמות הגידולים. יש לציין, כי על אף הקשיים, הן בגידול והן ביכולת הכלכלית, נאחז אבי בקרקע וממשיך לעבד את החלקות בניסיון להפיק את המיטב.

חילף מנחם במשקו האורגני במושב כרמי יוסף

חילף(ע"ש הצמח הרפואי) מגדל גן ירק מגוון מאוד, הכולל ירקות ועצי מטע שונים בבתי צמיחה ובשטח הפתוח.

לחילף גם מרכז מבקרים, "מלוא הטנא", המכיל אינסוף חוויות ארץ ישראליות לכל המשפחה ומציע מגוון פעילויות למבקרים, כמו:

קטיף פירות וירקות אורגניים, מסיק זיתים וייצור שמן זית, בציר ודריכת ענבים, ייצור טחינה, רדיית דבש, טחינת קפה ועוד.

מרכז המבקרים ממוקם בתוך בוסתן אורגני מרהיב סמוך ליישוב כרמי יוסף. ניתן גם לרכוש במקום מוצרים ביתיים ייחודיים ופירות וירקות מיובשים.

מומלץ מאוד לבקר במקום וליהנות משפע האפשרויות.

בועז ומיכל חביביאן במשקם האורגני במושב הודיה

יצאנו למושב הודיה שבחוף אשקלון, לביקור במשק האורגני המיוחד של בועז ומיכל חביביאן.

בועז מגדל מגוון גדול של ירקות אורגניים במושב נחם (בו הוא גר) ובמשק הרוי במושב הודיה שבחוף אשקלון.

במסגרת המשימה להידוק הקשר עם המגדלים האורגניים, יצאתי למסע הכרות עם החקלאים בחלקות הגידול, יחד עם המדריכים הרלוונטיים בתחומים השונים.

החוזה האורגנית של ג'נסיס זרעים - אשלים, רמת נגב

בתאריך 8.3.15 יצאתי לסיור בדרום עם מדריך בתי צמיחה אורגניים, איציק כהן.

הקדשנו את התחנה הראשונה לביקור בחווה האורגנית של חברת הזרעים ג'נסיס, באשלים שברמת נגב.

אם תישאל השאלה, האם יש הצדקה כלכלית לעסוק בייצור

זרעים ופקעות לטובת המגדלים האורגניים, התשובה לכך מופיעה בעמוד הראשון של חוברת ההסברה של החברה: "אנחנו מאמינים שייצור זרעים זה לא רק עסק נוסף אלא גם דרך חיים, שמספקת שמחה ויצירתיות אינסופית".

החזון המוצהר של החברה כולל 5 עקרונות:

1. שימוש בטכניקות חקלאיות אורגניות;
2. ניצול יתרון של מיקרו-אקלים מדברי ישראלי;
3. טיפוח וייצור שנעשה רק בישראל;
4. שיווק והפצה של מחקרי ג'נסיס;
5. שירות חברות זרעים ומפיצים ברחבי העולם.

את הסיור ליוו עובדי החברה: ענת שחף ואהוד רזיאל, מנהלי הגידולים בחווה.

ענת ואודי הציגו בפנינו את מגוון הגידולים: ירקות, תבלינים ופרחים, שבחלקם נועדו לייצור זרעים ובחלקם (כ-30%) למחקר.

המאפיין העיקרי של החווה הינו הסדר המופתי, רמת הסניטציה הגבוהה ואיכות הגידולים.

משק אמנון עוזיהו במושב עין הבשור

את פנינו קיבל בנו של אמנון, רועי, אשר ליווה אותנו בסיור במשק המשפחתי המגוון לגידולי ירקות אורגניים.

מלבד הגידול בשטח, עוסקים בשיווק ירקות אורגניים וחלוקתם לרמת המשפחה המזמינה את הירקות הדרושים באמצעות האינטרנט.

למשק כ-800 הזמנות לבתי אב בשבוע, שלחלקם ההזמנה מתבצעת באופן ישיר ולחלקם הגדול באמצעות מפיצים.

2010 על בסיס הקהילה שפונתה מגוש קטיף. היישוב מונה כ-40 משפחות והוא ממוקם סמוך ליישוב יסודות שבמועצה האזורית נחל שורק. משק אלעד הינו משק אורגני של ירקות (עגבניות, פלפל, מלפפון), המתפרס על כ-28 דונם בתי צמיחה. גידול המלפפון נעשה במחזורים, מיועד להספקה שוטפת לשופרסל, באריזות מיוחדות ובמחיר מסוכם מראש.

לבווע מערך שיווק של סלי ירקות לפי הזמנה, אותם הוא מפיץ לכ-1,600 בתי אב ברחבי הארץ. מעסיק עובדים ישראלים וזרים במשק וכן רוכש חלק מהתוצרת ממגדלים אורגניים שונים, להשלמת הסל. המשק מאופייין בסדר מופתי וברמת סניטציה גבוהה. יש לציין כי משק חביבאן נבחר למשק מצטיין בארגון לחקלאות אורגנית.

ביקור בחלקת החוובה האורגנית של מח"ע (משקי חבל עזה) שבנגב הצפוני

בתאריך 20.4.15 ביקרתי יחד עם מדרוך המטעים האורגניים, יזהר טוגנדהפט, בחלקת החוובה של משקי חבל עזה, הסמוכה לקיבוץ אורים. בסיום ליווה אותנו נתנאל צווייג, האחראי על הגידול. למח"ע 370 דונם חוובה אורגנית מתוך שטח כולל של כ-1,700 דונם. החוובה הינה גידול שמוצאו מהמדבריות בדרום קליפורניה, באריזונה ובאזור מקסיקו.

החוובה מייצרת גרעינים/זרעים, שמהם ניתן לייצר שמן בבתי-בד לתעשיית הקוסמטיקה. מכל 2.25 ק"ג זרעים ניתן להפיק 1 ק"ג שמן. אסיף הזרעים מתבצע בחודש ספטמבר באמצעות מיכון, האוסף את הזרעים לאחר נשירתם או ניצורם לקרקע. עובדה זו מחייבת לפרוס את שלוחת הטפטוף במרכז השורה, כדי למנוע את הרטבת הזרעים הנושרים.

היבול בחוובה האורגנית הינו כ-300 ק"ג מדונם, זאת לעומת כ-340 ק"ג בגידול הקונבנציונלי.

יש לציין כי בחלק גדול של הגידולים האורגניים יש חובה לנכש עשבייה בגלל שיטת האסיף על הקרקע, דבר המצריך שימוש בידיים עובדות רבות.

למח"ע יש בית-בד המיועד להפקת השמן. בבית-הבד שותף גם קיבוץ בארי. לשיווק המשותף של התוצרת מצטרף קיבוץ חצרים.

אלעד כהן, נצר חזני

בתאריך 17.5.15 ערכתי סיור בשטחי הגידולים במושבים נצר חזני, גני טל ובית יהושע. ליווה את הסיור מדרוך בתי הצמיחה האורגניים, איציק כהן.

פתחנו את הסיור בביקור במשק אלעד כהן בנצר חזני. מושב נצר חזני הוקם בשנת

קובי שטיין, מושב בית יהושע

התחנה הבאה הייתה במשק קובי שטיין ממושב בית יהושע שבמועצה האזורית חוף השרון. מושב בית יהושע הוקם כקיבוץ בשנת 1938, במסגרת יישובי חומה ומגדל, ובשנת 1950 הפך למושב שיתופי. במושב 80 נחלות חקלאיות, אך מתוכן עוסקים בפועל

בחקלאות 4 בלבד. עוסקים בעיקר בתחום החציר, גידול כבשים וגן ירק. קובי שטיין, יחד עם אחותו הבכורה, מנהלים משק של גן ירק אורגני בחממות ובשטח הפתוח, הכולל גידולי עלים, עגבניות, פלפל, מלפפון. משווק את תוצרתו במכירה במקום וכן בשיטה של הזמנת משלוחים לבית הלקוח.

יחיאל ואיתמר בשארי מושב גני טל

המשק האחרון אליו הגענו הינו משקו של יחיאל בשארי ובנו איתמר ממושב גני טל.

מושב גני טל הינו מושב דתי בתחום המועצה האזורית נחל שורק, המונה כ-40 משפחות, שרובן פונו מגוש קטיף והתעקשו להמשיך ולחיות יחד כקהילה מאוחדת.

יחיאל בשארי ובנו מגדלים כ-52 דונם ירקות בחממות ובשטח הפתוח, הכוללים: עגבניות, פלפל, מלפפון וחצילים. המשק שנגלה לעינינו נקי, מסודר ומשווק את תוצרתו באמצעות חברת רא"ן.

מפגש עם מרב ניר - המועצה לישראל יפה

אנו, מצדנו, נמשיך להיפגש עם גופים ירוקים נוספים, במטרה לייצר כוח השפעה תחת נושאים המשותפים לכולנו.

בתאריך 18.5.2015 נפגשתי עם מרב ניר, המנהלת המקצועית - סביבה וקיימות ב"מועצה לישראל יפה" שבפארק הירקון בתל-אביב. מטרת הפגישה: בחינת האפשרות לשיתופי-פעולה בין הארגון לחקלאות אורגנית לבין "המועצה לישראל יפה" בתחום סביבה וקיימות. במהלך הפגישה צוינו מספר נקודות ממשק היכולות להוות בסיס לשיתופי-פעולה יחד עם גורמים ירוקים נוספים. משכן המועצה, הנמצא על שפת הירקון, הינו מבנה מזמין המטופח להפליא והמוקף בגינון על בסיס אורגני. המקום משמש גם כמרכז מבקרים לתלמידים ולקבוצות בוגרים ומציג את הרעיון של שימור הסביבה באמצעות סרטים מוקרנים ותצוגת מוצרים מחומרים ממוחזרים, שבוצעו על-ידי יוצרים בעלי צרכים מיוחדים.

פעילויות אחרות

במהלך חודש מאי התקיים בגבעתיים "הכנס האורגני הראשון" ביוזמת פורטל התזונה הבריאה "eatwell". הכנס הציג בצורה מקיפה וכוללת ועל במה מכובדת אחת את החוליות המרכזיות בעולם האורגני. פתחה את ההרצאות המקצועיות בכנס ד"ר שירלי גזית, בנושא: "אורגני - האם הוא טרנד חולף?". בהרצאה זו הוצג לשומעים מיטב הסיבות לכך שחקלאות אורגנית בארץ היא תחום עם היסטוריה של יותר מ-40 שנים וחזון לעשייה ולהתקדמות של מאה שנים (לפחות).. קדימה. בנוסף הוצגו לשומעים בצורה

בירה 4 העקרונות עליהם מושתתת החקלאות האורגנית, ונעשה סדר במושגים ובתפיסות שונות המקובלות בתחום. סקירה מקיפה של תוכני היום והרצאתה של שירלי פורסמו על-ידי ענת גרינברג ומופיעות באתר האינטרנט של "eatwell" - הפורטל לתזונה בריאה, תחת הכותרת "לארגן את האורגני - סיקור הכנס האורגני הראשון בישראל", וכן בקישור הבא: <http://www.eatwell.co.il/?CategoryID=370&ArticleID=4870>

פעילויות אחרות מתוכננות

ביום שלישי, בתאריך 23.6.2015, יתקיים בכנסת יום הסביבה. במסגרת יום זה נשתתף במספר ועדות ונציג נושאים שונים הנוגעים לחקלאות האורגנית בישראל, במטרה לעורר מודעות ולקדם במידת האפשר: חשיבות החקלאות האורגנית כחלק מענף החקלאות בכלל, ייחודיות ותועלות החקלאות האורגנית והעקרונות אותם היא מקדמת, אתגרים ייחודיים/מחוסמים בחקלאות זו, כגון: מחסור כוח הדרכה רחב, מחסור במשאבים ממשלתיים תומכים בארגון המייצג את המגדלים האורגניים, העדר תמיכה ממשלתית מכוונת לפיתוח השוק האורגני ועוד. סיכום הדברים, שיעלו מההשתתפות בדיוני הוועדות השונות, יופיע בעלון הבא. כמו-כן, ביום רביעי שלאחריו, בתאריך 24.6.2015, יתקיים כנס אורגני במסגרת תערוכת "פרש אגרו-משוב" בגני התערוכה. לחברי הארגון הוענקה הטבה של כניסה חופשית אל הכנס והתערוכה הכוללת.

מחכים לראותכם בכנס ובביתן הארגון בתערוכה!

פעילות בענפים האורגניים

ד"ר שירלי גזית,

מדריכת גני ירק וגד"ש ומרכזת תחום הגנת הצומח

גד"ש

ביום רביעי, 20.5.2015, התקיים יום עיון בנושאי הזנה וקומפוסט. ביום העיון נכחו משתתפים רבים מתחומי החקלאות האורגנית וכן מספר אורחים. מרצים מומחים בתחומם העשירו את המגדלים בידע ובזוויות התייחסות חדשות, בתרומת הקומפוסט לפוריות ולשימור הקרקע בממשק האורגני, במידע על תהליך ההקמה והרישוי של מתקני קומפוסט משקיים וגם בסקירה של מבחר מוצרי הזנה מסחריים העומדים לרשות המגדלים האורגניים. סיכום מפורט מופיע בעלון זה.

מטעים

בתחילת חודש יוני התקיים מפגש של מגדלי הזית. במפגש עסקנו בהכרת פגמי טעם וריח שמתפתחים בשמן בייצור או אחסנה לא נכונים, בנוסף לנושאים שונים שמצייקים למגדלי הזיתים והשמן. על מפגש זה תוכלו לקרוא בהרחבה בגיליון זה.

תחום גני ירק ובתי צמיחה

בחברת הזרעים ג'ניסיס התקיים יום פתוח ביום חמישי, 4.6.2015, בחווה באשלים. עם בוקר התכנסו מגדלים, מטפחים, מדריכים ואנשי מקצוע נוספים בחווה המוריקה והמרשימה שברמת הנגב. לאחר תהליך הרשמה קצר, יצאנו אל השדות ואל חממות הגידול, לסיור מעניין בין זנים מגוונים של דלועים, חצילים לבקניים ועוד מבחר מוצרים יפים ומושכים.

לאחר הסיור והתרעננות קלה, שמעו המבקרים הרצאות בנושא מחלות צמחים: ד"ר שירלי גזית - מדריכת הארגון לחקלאות אורגנית, הרצתה על מקורות הפיטופתולוגיה (תחום מחלות הצמחים), הגורמים המעורבים ביצירה ובמופע של מחלת צמחים ומחזור המחלה.

לילך זיגר - מדריכת שה"מ בתחום הגנת הצומח, הציגה סקירה עדכנית של מצב וירוס ה-TMV בגידולי עגבניות בנגב, לאחר הרצאת רקע על הווירוס. סגרנו את היום בארוחת צהריים איכותית ושופעת ובהזמנה לחזור לבקר בחווה המקסימה בכל עת.